

Zeki Sarıhan

Türk edebiyatının önemli adlarından Sabahattin Ali, 2 Nisan 1948'de Bulgaristan sınırında devletin gizli servisinden Ali Ertekin tarafından katledilmiş, başka bir söylentiye göre ise ağır bir işkencede öldürüldükten sonra cesedi buraya atılmıştı. Bu katlin kanunda belirtilen cezası 20-24 yıllık bir hapsi gerektirirken cinayeti işleyen Ertekin, 4 yıl hapse mahkûm edilmiş, birkaç hafta sonra kabul edilen bir af yasasıyla da cezaevinden çıkmıştı...

Vefalı aydınlar, halk için yazıp söyleyenleri, mücadele edenleri unutmaz. Sabahattin Ali için de bu yıl birkaç anma toplantısı düzenlendi. Bunlardan biri Eğitim-İş Sendikası Balıkesir Şubesi'nin Edremit Temsilciliği tarafından yapıldı. 6 Nisan Cumartesi günü Altınoluk'ta Ayhan Şahenk Salonu'nda onun özgeçmişi yansıtıldı, türküleri seslendirildi, *Kamyon* hikâyesi oyunlaştırıldı. *Kuyaklı Yusuf* romanının bir tahlili yapıldı. Sendikanın şube yöneticileri de benden bu gecede bir konuşma yapmamı istediler.

Benim konum "*Sabahattin Ali'nin Yaşadığı Dönemde Siyasal Yapı*" idi. Öyle ya, onun katledilmesi kişisel bir geçimsizlik, alacak verecek davası sonucu olmamıştı. Bu planlanmış bir cinayetti ve bunu devlet yaptırıyordu. Bu devlet nasıl bir devletti ki, Türk fikir ve sanat hayatında bir yıldız gibi parlayan, halkın sevgilisi olan hemen hiçbir kişiyi rahat bırakmamış, onlara kan kusturmuştu? Niçin?

Aklımın erdiği, dilimin döndüğü kadar ve lafı dolandırmadan yarım saat içinde anlamaya çalıştım. Dedim ki:

Sabahattin Ali, sosyalist olduğu için öldürüldü. Sosyalizm, modern Türkiye tarihinde Türk toplumunu derinden etkileyen akımlardan biriydi. Sosyalizm bize önce ihtilallerin beşiği Fransa'dan geldi. İkinci Meşrutiyet'ten sonra uç vermişti. Andından, Birinci Dünya Savaşı'nda Almanya'ya öğrenime gönderilen gençler, işçi hareketleriyle çalkalanan Almanya'da sosyalizmi öğrendiler ve 1918'de Türkiye'ye getirdiler. Dergi çıkardılar, 1919'da sosyalist bir parti de kurdular. Üçüncü sosyalizm dalgası 1917'de Şubat ve Ekim devrimlerini yapmış olan Rusya'dan geldi. Bu dalga bütün dünya gibi Anadolu'yu da derinden sarstı. Gizli açık sosyalist partiler kuruldu. Meclis'te Halkçılık Zümresi oluştu. Ortalığı kırmızı kalpaklar sardı. Akım o kadar güçlüydü ki Türkiye'de akşama sabaha sosyalizmin ilan edilmesi bekleniyordu. 1921

Anayasası'nda da bu izler görünebilir.

Fakat daha 1920 sonbaharında hükümet bu akımı kendi denetimine almak istedi. Resmi TKP'yi kurarak diğerlerini yasakladı. Mustafa Suphi ve 15 yoldaşı 1921 yılı başlarında Karadeniz'de öldürülerek denize atıldı. 1925 Takriri Sükûn Kanunuyla bütün muhalefet gibi sosyalistler de temelli susturuldu. Türkiye'de Batı'daki gibi bir burjuva sınıfı oluşmamıştı. Bunu olağanüstü tedbirlerle yaratmak istediler. Bu, yüzde sekseni köylü olan halkın devlet eliyle aşırı bir sömürülmesini ve toplanan servetlerin burjuvaziyle aktarılmasını gerektiriyordu. Halkın direnç noktaları yok edilmeliydi ki bu sömürü gerçekleşsin. Biz güya *"İmtiyazsız sınıfsız kaynaşmış bir kitle"* idik. 1936'da Faşist İtalya'dan alınan ceza kanunuyla sınıf esasına göre örgütlenmek yasaklandı. Bütün meslek örgütleri bile tek tek kapatıldı. Cumhuriyet reformlarının yapılmasında başrolü oynayan öğretmenlerin örgütleri bile yok edildi.

Ağır bir baskı altında bunalan köylülerin muhatap olduğu iki devlet temsilcisi vardı: Jandarma ve tahsildar. Huzursuzluk o kadar artmıştı, halkın gazını almak için 1930'da kurulan icazetli Serbest Fırka'nın gelişmesinden korkularak bu parti kapatıldı. Meclis'te kurulan göstermelik bağımsızlar grubu ise, fikir özgürlüğünün olmadığı böyle bir dönemde hiçbir işe yaramadı. Dönemin bakanlarından, parti müfettişi ve genel başkan yardımcısı olan Hilmi Uran'ın anılarında da anlatıldığı gibi Bakanlar Kurulu'nda bile bir tartışma olmazdı. Kanun tasarıları yukarıdan geldiği gibi geçer, Meclis'te de tartışılmadan kabul edilirdi.

1930'lu ve 40'lı yıllarda sosyalizm gene de devrimci aydınları etkileyen akımlardan biri idi. Bunun karşıtı ise milliyetçi-Türkçülüktü. Hemen her yıl bir solcu tevkifatı yapıldı. 1950'ye kadar haklarında takibat yapılan, polis tarafından izlenen, eserleri yasaklanan, defalarca hapse atılan sosyalist aydınlardan birkaçını sayalım: Şefik Hüsnü, Nazım Hikmet, Sabahattin Ali, Hikmet Kıvılcımlı, Rifat Ilgaz, Orhan Kemal, Kemal Tahir, Aziz Nesin, Attila İlhan, Mehmet Ali Aybar, Mihri Belli...

1946'da güya demokrasiye geçerken iki sosyalist parti birden kuruldu. Kısa zamanda gelişme gösteren bu iki parti de sıkıyönetim tarafından kapatıldı. Soğuk Savaş dönemi Türkiye'de İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra başlamadı. Tek Parti Dönemi, başlangıcından itibaren emekçilere ve onların ideolojileri olan sosyalizme karşı hep bir soğuk savaş yürüttü.

Bütün bunlar, aç gözlü burjuvazinin halkın alın terine daha fazla oranda el koyması, zevk ve sefa içinde yaşaması için yapıldı. Bu dönem okul kitaplarında yazıldığı gibi bir cennet değildi.

Tevfik Fikret'in 1915'te tasvir ettiği *Yağma Sofrası*, daha da zenginleştirilerek sofradakileri memnun etti ama halkı rejime karşı tamamen soğuttu.

İşti Sabahattin Ali'yi öldüren bu sınıf ve bu siyasettir. O ve onun gibi halkçılar içeri tıklımalıydılar, işkence edilmeliydiler ve öldürülmeliydiler ki emekçiler hak aramaktan korksunlar!

Gene de Halk Partisi içinde alttan alta halkçı bir damar sürdü. Bunlar 1940'ta Köy çocuklarına okuma kapılarını açan ve köyde yenileşme olanaklarını yaratacak Köy Enstitülerini kurdular. Ne var ki, bu yağma sofralarının müdavimleri keskin sınıf duyularıyla enstitülerde halkçı bir filizlenmenin kokusunu aldılar ve bu kurumların da başını yediler. Sonunda Kurtuluş Savaşı'nın elde kalan tek mirası bağımsızlık politikasını da terk ederek kendilerini Batı sermayesine ve NATO'ya teslim ettiler.

Biz işçisi, köylüsü, genci 1960'tan başlayarak yeniden doğrulduk. 1971'de kafamıza büyük bir balyoz indirdiler. Halkçılığı gene durduramadılar, 1980'de bir kere daha silindir gibi üzerimizden geçtiler. Bugün de çeşitli yöntemlerle bu politikaları devam ediyor.

Nazım Hikmet'i, Sabahattin Ali'yi, Aziz Nesin'i sevmek, onların dünya görüşünü derinden kavramakla mümkündür. Onlar emeği ve emekçileri savundular. Tam bağımsız bir ülke için mücadele ettiler. Bugün yapacağımız iş, emeğin bayrağını kaldırarak Türk'üyle, Kürt'üyle bu bayrak altında emperyalistlerden bağımsızlaşmak, sömürücüleri başımızdan atmaktır.

Benim Sabahattin Ali'nin hayat hikâyesinden ve eserlerinden çıkardığım ders şudur.

Bilinçlenmiş ve birleşmiş bir halk karşısında, Sabahattin Ali'nin öyküsünde olduğu gibi sömürücü ve zalimlerin "*Sırça Köşk*"ü yerle bir olmaya mahkûmdur. (10 Nisan 2013)